

Nevruz, Koç Katımı, Hıdırellez Üzerine Bir İnceleme Çağlayan Köyü Örneği

A Review on Nevruz, Koç Katımı, Hıdırellez The Example of Çağlayan Village

Aytaç COŞAN*
Yusuf ÖZTÜRK**

Öz:

Nevruz, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan bir bayramdır. Türk dünyasında ve Anadolu'da ortak inançlar ve heyecanlarla kutlanan bu bayram, Türklük dünyasının ortak kültürel değerlerinden biridir. Nevruz genellikle 21 Mart'ta kutlanır ve baharın gelişini, yenilenmeyi ve doğanın canlanmasını simgeler. Nevruz, Türk dünyasında, ortak kültürel değer olması yönüyle önemli bir yere sahip olup Türklük dünyasında ve Anadolu'da ortak inanmalarla, ortak heyecanlarla yüz yıllardır Türk kültürüne özgü özelliklerle kutlanılmaktadır. Bunun yanında Hızır günü olarak adlandırılan Hıdırellez günü Hızır ve İlyas 'ın yeryüzünde buluştukları gün olduğu savıyla kutlanılmaktadır. Hıdırellez günü ise Hızır ve İlyas'ın yeryüzünde buluştuklarına inanılan bir gün olarak kutlanır. Hıdırellez, Türk halk kültüründe önemli bir yer tutar. 6 Mayıs tarihinde kutlanan bu bayram, bereket, bolluk, sağlık ve mutluluğun getirilmesi için dileklerin tutulduğu bir gün olarak kabul edilir. Hıdırellez'e özgü ritüeller arasında ateş yakma, dileklerin yazılıp gökyüzüne bırakılması, danslar, şarkılar ve geleneksel oyunlar yer alır.

Koç katımı ise hayvan yavrularının kışın soğuğa ve açlığa dayanıksız oluşlarından dolayı yavrulama zamanlarının denetim altına alınması amacıyla sürülerden ayrılan erkek hayvanların sürüye geri alındığı zaman olup bir tür mevsimlik bayram

* MEB, Sincan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, aytaccosan@hotmail.com. ORCID 0009-0005-6139-0203.

** MEB, Ahi Evran Ortaokulu Müdürlüğü, Yusuf_suheyla@hotmail.com. ORCID 0000-0002-6516-6672.

niteliğindedir.Koç katımı ise hayvan yetiştiriciliğiyle uğraşan toplumların, kışın soğuk ve zorlu şartlarına dayanamayan yavruların korunması amacıyla gerçekleştirilen bir ritüeldir. Bu ritüelde, sürülerden ayrılan erkek hayvanlar, yavrulama mevsimi geldiğinde sürüye geri alınır. Koç katımı, hayvancılığın önemli bir unsuru olarak kabul edilen bu dönemi ve hayvanların korunmasını vurgular. Genellikle bahar aylarında gerçekleştirilen bu ritüel, bir tür mevsimlik bayram niteliği taşır.

Biz de Çağlayan köyü Terekemeleri üzerinde yaptığımız çalışma sonucunda onların Nevruz, Hıdırellez ve Koç katımı ile ilgili ritüellerini sizlere sunmaya çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Ateş, su, buğday, gavut, ayna, tarak, iğne.

Abstract:

Nevruz is a holiday that has an important place in Turkish culture. This holiday, celebrated with common beliefs and excitements in the Turkic world and Anatolia, is one of the common cultural values of the Turkic world. Nowruz is usually celebrated on March 21 and symbolizes the arrival of spring, renewal and the revival of nature. Nevruz has an important place in the Turkish world in terms of being a common cultural value and has been celebrated with features unique to Turkish culture for centuries with common beliefs and common excitements in the Turkic world and Anatolia. In addition, the day of Hıdırellez, called Hızır day, is celebrated with the argument that Hızır and Ilyas met on earth on the same day. The day of Hidirellez is celebrated as a day when it is believed that Hızır and Ilyas met on earth. Hidirellez holds an important place in Turkish folk culture. This holiday, celebrated on May 6, is considered a day when wishes are made for the bringing of abundance, abundance, health and happiness. Among the rituals unique to Hıdırellez are lighting fires, writing Decrees and releasing them into the sky, dances, songs and traditional games.

The ram fold is a kind of seasonal holiday when male animals that have been separated from the herds in order to control the fledging time due to the fact that the young animals are not resistant to cold and hunger in winter are taken back to the herd. Aries fold is a ritual performed by societies engaged in animal husbandry in order to protect puppies that cannot withstand the cold and harsh conditions of winter. In this ritual, male animals that have been separated from the herds are taken back to the herd when the fledging season arrives. The coach floor emphasizes this period, which is considered an important element of animal husbandry, and the protection of animals. This ritual, which is usually performed in the spring months, has the quality of a kind of seasonal holiday.

As a result of the work we have done on the Villages of Çağlayan, we will try to present their rituals related to Nevruz, Hidirellez and Coach floor to you.

Keywords: Fire, water, wheat, gavut, mirror, comb, needle.

Nevruz:

Nevruz sözcüğü Farsça nev (yeni) ve ruz (gün) sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiş olup yeni gün anlamına gelmektedir. Eski İran takvimine göre yılın ilk günüdür ve güneşin koç burcuna girdiği ilkbaharın başlangıcı sayılan bir gündür. Hayvancılıkla, tarımla uğraşan topluluklar için kışın bitip baharın gelmesi yapısal, işlevsel ve yeniden dirilişin sembolleşen başlangıcı olan, gece ve gündüzün eşitlendiği, doğanın uyandığı ve dolayısıyla üremenin başlangıcı olarak kabul edilen 21 Mart tarihi pek çok takvimde ve kültürde yılbaşı olarak kabul edilip kutlanmıştır (Çobanoğlu, 2000:34). Türk dünyasında yılbaşı olarak kabul edilen ve yeni-yıl, yıl-başı, yeni-gün anlamlarında anılan Nevruz, Farsça nev (yeni), ruz (gün) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Gece ve gündüzün eşit olduğu Miladi 22 mart, Hicri 9 mart gününe rastlamaktadır. Güneşin Koç burcuna girdiği bu gün Anadolu'da Sultan-ı Nevruz, Nevruz Sultan, Mart Dokuzu, Mart Bozumu gibi adlarla anılır.

Nevruz Türk dünyası yanında Ortadoğu ve Ön Asya'daki çeşitli milletlerce de yeni yılın başlangıcı ya da bahar bayramı olarak kutlanır. 21 mart gününün bayram olarak kutlanmasıyla ilgili olarak Sümerlerden, Türklerden, Japonlardan, Amerikalı Kızılderililerden, İranlılara kadar çeşitli milletlerle tarihe mal olmuş topluluklarda gelenekler tesbit edilmiştir. İslamiyet öncesi de bahar kutlamaları yapan Türkler, bu kutlamaları daha sonra Nevruz adıyla sürdürmüşlerdir. Nevruz günümüze kadar çeşitli efsanelerle örülerek değişik biçimler almıştır.

Buna göre Nevruz: Güneşin Koç burcuna girdiği gün, Tanrının insanı ve evreni yarattığı gün, Hz. Adem'in yaratıldığı çamurun yoğrulduğu gün, Hz. Adem ile Havva'nın cennetten kovulduktan sonra, Arafat'ta buluştukları gün, Hz. Nuh'un gemisinden inip karaya ayak bastığı gün, Hz. Yusuf'un kuyuya atıldığı gün, Hz. Musa'nın Mısır'dan ayrıldığı gün, Bir yunus balığı tarafından yutulan Yunus Peygamber'in karaya çıktığı gün olarak rivayet edilir.

Alevi-Bektaşilere göre Nevruz: Hz. Ali'nin doğduğu gün, Hz. Ali'nin Fatma'yla evlendiği gün, Hz. Ali'nin Hz. Muhammed tarafından halife ilan edildiği gün olarak kutlanır. Anadolu'da bugün kutlanmakta olan Nevruz şenliklerinin biçimlenmesinde İslamiyet öncesi Türklerin kutladıkları bahar bayramları ile Anadolu Uygarlıklarında yüzyıllarca kutlanan bahar şenliklerinin etkisini bulmamız mümkündür. Eski Türk devletlerinde ilkbaharda ve güzde yapılan bayramların ve ayınların devletin resmi dini bayramları olduğu yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir. Nevruz, toplum yaşantısını kolaylaştırmak amacıyla doğa güçlerini etki altına almak için düzenlenen törenlerdendir. Doğayla barışık olma isteğiyle kıştan yaza geçişte kutlanan bu bayram zamanla ilk çıkıştaki işlevselliğinden farklı olarak bugünkü şenlik halini almıştır. Bugün Nevruz, doğanın canlanmasının yarattığı coşkunun kutlanmasıdır.

Türk Dünyasında Nevruz

Nevruzun, Anadolu dışındaki Türk dünyasında; Kazakistan'da, Kırgızistan'da, Özbekistan'da, Azerbaycan'da, Doğu ve Batı Türkistan'da, Kırım'da, Yakutlar'da, Balkan Türklerinde, Yugoslavya Türklerinde ve Kıbrıs Türklerinde kutlanıldığı görülür. Azerbaycan'da Nevruza evler, bahçeler temizlenerek hazırlanılır. Elbiseler, kilimler yıkanır. Ağaç dipleri bellenir. Çocuklara, evlere, hayvanlara üzerlik yakılarak tütsüler yapılır. Nevruz sofrası hazırlanır. Nevruz günü sofraya çeşitli şekerler, ceviz içi, armut kurusu konur. Nevruzda kederli ve üzgün oturulmaz, küfür ve beddua edilmez. Yeni elbiseler giyilir. Mezarlıklar ziyaret edilir. Eşe dosta tatlı dağıtılır, küsler barıştırılır. Kazaklar "Yeni yıl temiz bir eve girerse, o ev hastalıklardan, her türlü beladan kurtulur." inancıyla evleri baştan aşağı temizleyerek Nevruza hazırlanırlar. Her evin sofrasında ak olan süt ve süttten yapılan yiyecekler, yeşillikler ve kırmızı et bulunur. Kuru peynir, buğday, pirinç, darı gibi yedi çeşit yiyecekten çorba hazırlanır. Yıl boyu tokluk olması inancıyla bu çorbadan bol bol içerler. Aile büyükleri güzel sözler söyler, küsleri barıştırırlar. Nevruz günü kar veya yağmur yağarsa, gelen yılın iyi olacağına inanılır. Özbekistan'da Özbekler, Nevruz sofrasına "S" ile başlayan yedi adet yemek ve yedi tür baharat koyarlar. Ayrıca, sofraya büyük bir ekmek, etrafına boyalı yumurtalar ve yeşil yapraklar konur. Bir hafta boyunca kutlanan Nevruz günlerinde çeşitli gösteriler yapılır, oyunlar oynanır.

Doğu Türkistan'da günümüz Uygurları, Nevruzun başlamasıyla, yeni yılın şerefine sevinç duygusunu ifade eden şiirler, şarkılar (nevruz nameler) yazıp, hazırlarlar. Nevruz günü bayramlık elbiselerini giyerek kutsal ibadet yerlerine, kırlara, nehir kenarlarına, işlek alışveriş merkezlerine toplanırlar. Millî oyunlar oynarlar, ozanlar türkü ve şiir atışır. Şarkıcılar şarkılar söyler, dansçılar dans ederler. Nevruz törenlerine okul çocukları da, çiçeklerle bezenmiş tahtalara yazdıkları nevruz nameleri ezgilerle okuyarak katılırlar. Törenler tamamlanınca büyük kazanlarda hazırlanmış Nevruz aşısı topluca yenir.

Çağlayan Köyü Terekemelerinde Nevruz Hıdırellez ve Koç Katımı İle İlgili Ritüeller

Yaptığımız incelemede yerel halk Nevruz kelimesi yerine Noy+ruz, Nar+vuz, Nav+ruz şekillerini kullanmaktadır. Onlar için Nevruz kışın bitip baharın başlama-sıdır. Bu sebeple Nevruz'u bir bayram olarak nitelendirmektedirler. Tarım toplumlarında insanlar geçimini hayvancılıkla az da olsa tarımla sağlamaktadırlar onlar için baharın gelmesi demek. Bütün kış boyunca ahırda olan hayvanların dışarı çıkarılıp otlaklara bırakılması demektir. Bu sayede insanlar hem hayvanlarına otlak bulmuş hem de üzerlerindeki külfetten kurtulmuş olacaklardır. Bu sebeple Nevruz dertten, sıkıntıdan, yokluktan kurtulma günüdür.

Koç Katımı (Cumhuriyet)

29 EKİM 'de başlayan Koç Katımı anlatılara göre Nevruz'la sonlanır. Peki bu Koç Katımı denilen olay nasıl olur; ondan bahsedecek olursak. Koç ile koyunun birleşmesi olayıdır. Lakin halkımız bu dönemde öyle sıkıntılar çekerler ki bu olayı o güne ait özel ritüeller özel anlamlar yükleyerek gerçekleştirirler. Bu ritüel gerçekleştirilirken koçun geçirdiği evrelerden bahsedeceğiz şimdi. Öncelikle koç bir güzel temizlenir sonrasında kırmızı ve yeşil renklerine boyanır. Bunun sebebini sorduğumuzda ise kırmızının uğur ve bereket manasına geldiğini söylerken yeşilin de gençliğin, baharın, canlanmanın ve yeniden doğuşun simgesi olduğunu belirttiler. Demek oluyor ki koça bu renkleri vererek onu yeniden doğuşun, ölen baharın dirilmesinin bereketin gelmesinin simgesi olarak görüyorlar. Ayrıca koçun her bir boynuzuna kesinlikle kırmızı renkte birer elma takarlar. Ki bu durumu bize şöyle anlattılar “her bir boynuzda birer elma yeşil yok “ sebebini sorduğumuzda ise kırmızının uğurlu renk olduğunu ve her koç katımında birleşme ölüp dirilme sayıldığı için bu bir yenilenmedir. Doğanın temizlendiğini temsil ettiği gibi koyununda bekaretini temsil eder. Aynı zamanda o gün tıpkı bir gelin gibi koyunun boynuzuna da bekareti sembolize etmek için kırmızı bir tül bağlanır.

Tabi koç koyunların yanına gönderilmeden önce BESİYE alınır. Özellikle belirtmemiz gereken bu durum koçun dölünün iyi olması içindir. Koç katımı sürünün artması koyunların döl alması içindir. Koçtan gelen her dölün faydalı olmasını istedikleri için bu ritüelleri gerçekleştirirler. Hayvancılıkla uğraşan bu insanlar tüm umutlarını bir koça bağlamışlardır geçimlerini bu yolla sağlarlar ve buna ihtiyaçları vardır. Onlar zor şartlar altında en iyisini yapmaya çalışmaktadırlar. Koyunlar dölleri aldıktan sonra artık koyunlara iyi bakılır ve doğurmaları beklenir. Nevruz konusunda değineceğimiz nokta ise 29 Ekimde döllenen koyunlar NOYRUZ olarak adlandırılan gün veya ona yakın bir günde doğumlarını gerçekleştirir. Bu sayede 29 Ekim kışın başlangıcıyla döl alan koyun yazın başlangıcı olan baharda doğumu gerçekleştirir. Bu bir bakıma kışın ölen doğanın yazın canlanmasının temsili niteliğindedir.

Hıdırellez(Haşıl Günü)

Haşıl buğdayın bulgur yapıldıktan sonra kikre denilen taş alette çekilmesi ile oluşan ve adına yarma denilen baklagilin suyla kaynatıldıktan sonra yoğun bir kıvam almasıyla üzerine yoğurt ve tere yağ dökülerek yenilen bir yemek türüdür. Bu güne neden haşıl günü denir peki? Buğday bereketin simgesi olduğundan dolayı yılın o günü buğdaydan yapılan yemek yenir ve amaç yılın bereketli geçmesidir.

Gavut:

Buğdayın tandır ateşinde kavrulduktan sonraki halinin kikre de çekilmesi ile elde edilen malzemenin pişirilmesi ile oluşan yemek türüdür. Hıdırellez gününden önceki gece gavut pişirilir bir tabağa alınır ve üzeri sıvazlanıp kimsenin girmeyeceği temiz ve güzel bir odaya (misafir odası) alınır ve dilek tutulur. Misafir odasına alınmasının nedenine gelecek olursak o gün ölümsüzlük suyundan içmiş olan Hızır ve İlyas'ın (Hızır nebi) geleceğine inanılmasıdır.

Peki Hızır ve İlyas neden gelir ve geldiklerini nasıl anlarız? İlk olarak bahsedeceğimiz olay gavutun kullanılış şekli. Tabağa alınıp üstü sıvazlanan gavut bir tekneye alınır, yanına ayna, tarak, makas, at nalı bırakılır ertesi gün olması beklenilir. Gün doğumunda odaya gidilir gavutun üzerinde Hızır'a ait bir iz aranır eğer iz varsa dileğin gerçekleşeceğine inanılır ve kurban kesilip dağıtılır. Kurban geçmeden önce teknenin içine bırakılan eşyalardan ve Hızır'ın nasıl bir iz bırakacağından bahsedecek olursak. Gavut yukarıda da bahsettiğimiz gibi bereketi temsil eder ayna, yansımanın ve doğruluğun simgesidir. Makasın tanımına gelince kaynaklarımızın ifade ettiği gibi anlatmak istedik; makas tekneye ağız kapalı olarak bırakılır çünkü ağız açık makas düşmanı temsil eder ağız kapatılarak düşmanında ağızının kapatıldığına inanılır. At nalı ise beklenen Hızır'ın atının nalıdır. Hızır'ın geldiği gece; o gece Hızır eve gelir aynaya bakar saçını tarar, gavuttan yer ve atına biner atının nalı da iz olarak gavutun üstünde kalır. Hızır'ın gelip iz bıraktığı evin sahibi o yılın bereketli olacağına inanır ve Hızır'a kurban sunar çünkü kurban sunulmazsa yılın uğursuz geçeceğine inanılır. Dinlediğimiz anlatılardan birinde hem çok güldüğümüz hem de insanların Hızır'ı ne kadar benimsediğinin göstergesi olan bir olayla karşılaştık olayı anlatacak olursak; yoksul bir ailenin tek bir ineği varmış. Evin en yaşlısı olan babaanne o gece kalkar gavut hazırlar odaya bırakır. Evin küçük çocuğu da Hızır geldi izlenimini vermek için gavutun üzerine izler bırakır. Babaanne sabah uyanıp izi görünce heyecana kapılır ve evde bulunan tek ineği de kesmek ister çocuk yalvarır yapma kesme nine diye dinlemez oğlu bir şey söyleyemez bu durum karşısında ve küçük dayanamayıp gerçekleri itiraf eder. Babaanne çok üzülür çünkü artık sefaletten kurtulacağını düşünmektedir. Böylelikle inek kurban edilmez. Anlıyoruz ki sefalet karşısında insanların tutundukları inançlar günümüzde de devam etmektedir.

Hızır Nebi ve Gücü

Biri fırtınada kalmışsa yada dara düşmüşse Hızır Nebi onu bulup getirir ve atının nalının izi gavutun üzerine düşer. Ekmek yapılan tandır damı o gece unla süslenir ve tavana un serpilir. Eğer tavanda un tutarsa çatı dokunur (hayvanlar için) aynı zamanda yıl su gibi aydınlık olsun diye bütün boş kaplara su doldurulur. Ayrıca tavana un serme ritüeli farklı şekillerde de yapılmış. Eskiden Müzeyyen uyanık 'tan aldığımız bilgi dâhilinde tandır damında bir oklavanın ucu una batırılır ve karanlık olan o dam unun beyazlığıyla süslenerek aydınlatılmaya çalışılır. Şimdi oklava yerine başparmakları ile hala devam eden bu uygulamada dikkatimizi çeken şey neden tandır damının seçilmiş olmasıdır. Müzeyyen hanımın verdiği cevap bize tandır damı ekmeğin pişirildiği yerdir. Ve bereket sembolüdür bunun yanında unun renginde beyazdır beyaz saflığın temizliğin sembolüdür. Onların amacı yedikleri ekmeğin bereketli ve temiz kazançla elde edilmiş olmasını sağlamaktır

Tandır damına kadar süslenen temizlenen bu evlerde yaşayan insanların istedikleri şey bereket huzur , sağlık , ve biraz da sevgidir. Konuştuğumuz kişilerin hepside bu uygulamaları içtenlikle ve isteyerek yerine getirirler. Onlara göre Hızır Nebi zorda olana yardım için gönderilen ölüsüzlük suyunu içmiş bir veli kimsedir.

Nevruz'un Öncüsü Olarak Semeni:

Mart ayının 1 veya 2 'sinde küçük bir kaba toprak doldurulup buğday ekilir ve bu buğday Mart'ın 21'ne kadar 10 cm kadar yeşerir. Semeni yapılırken buğday kullanılmasının sebebi buğday bereketin sembolüdür aynı zamanda zenginliği temsil eder. Bundandır ki arpa yada çavdar kullanılmaz semeni yapılmasının amacı yeni gün ile başlayan yeni yılın bereketli geçmesini sağlamaktır. Bu ritüel daha çok Azeriler tarafından yapılır Terekemeler çok kullanmazlar.

Nevruz'un Öncüsü Olarak ilin ahır ayı:

Nevruzda 3 gün önce ki güne denir. Biz bu kısımda o güne ait ritüellerden bahsedeceğiz. Ahırın üzerinde ateş yakılır ve sönen ateşin küllerinden bir kısım ahırın bacasından içeri dökülür. Bunu yapmaktaki amaç hayvanların üzerine gelecek hastalıkların kışın bitmesiyle gitmesini ve o hastalıklardan kurtulmayı sağlamaktır. Ayrıca yıl boyunca ahırın bereketli ve hastaliksız olmasını sağlamaktır.

Baca Baca (Baca Pusma – Dinleme)

Yine bu ritüelde ilin ahır ayında gerçekleştirilir. Bu gece insanlar evlerinden çıkar başka evlerin pencere altlarını dinlerler bu dinlemeden önce dinleyecek olan kimse bir dilek tutar dinledikleri eğer olumlu şeylerse dileğinin gerçekleşeceğine inanılır. Lakin olumsuz şeylerse dileğinin gerçekleşmeyeceğine inanılır. Ayrıca bu işlem gerçekleştirilirken ev sahibinin hiçbir şeyden haberdar olmaması gerekir. Konuştuğumuz insanlar bu olayın gerçek olduğuna inanırlar ve bazen hayattan gerçek örneklerini verirler bize . ben burada şimdi diğer araştırmacı arkadaşım Yağmur Karabağ'ın yaşamış olduğu olayı anlatmak isterim çünkü araştırmamızda onun bu olayı bilmesi ve yöre hakkında bilgili olması araştırmamızı daha verimli hale getirdi şimdi arkadaşımın yaşadığı olayı anlatayım; söylediğine göre üniversite sınavına hazırlandığı yıl sınavı kazanacak mıyım diye dilek tutmuş ve dinlediği bir evde iki çocuğun şu sözlerine şahit olmuştu. Çocuklar evde televizyon izlemekte idirler ve küçük çocuk ağabeyine ağabey kumandayı ver de artık kanalı değiştireyim demiştir. Büyük olan kardeş kumandayı vermiş ve bende sıkıldım değiştir demiştir. Arkadaşım değiştirilen kanalın sınavı kazanmasıyla değişen hayatı olduğuna inanmaktadır.

Tuzlu Gilig(Tuzlu Hamur)

Günahsız bir çocuğa genç kızlar ve genç erkekler tarafından hamurun içerisine yoğun miktarda tuz kattırılarak yaptırılan bir nevi tuzlu ekmektir. İlin ahır ayı gecesi yapılan bu ritüelin nasıl gerçekleştirildiğini anlatacak olursak bekar kız yada oğlan pişirilen bu hamurun bir kısmını gece yatmadan önce yer hiçbir şekilde su içmez kimse ile konuşmaz ve hamurun bir kısmını yastığının altına koyup uyur. Gece rüyasında elinde su ile gelen biri varsa ve ona su vermişse ritüeli gerçekleştiren kişinin suyu uzatan kişiyle evleneceğine inanılır. Aynı zamanda ertesi gün tuzlu ekmeğin alınıp dışarıda yüksek bir yere konulur ve bir kuş ekmeği alıp götürürse rüyanın gerçekleşeceğine inanılır. Aldığımız notlara göre Ayşe Biterge (evde ölen :kocalarının hanımlarına

kullandıkları hitap şekli dikkatimizi çektiği için paylaşmak istedik)ешinin ikinci hanımıdır. Genç kızlığında kız arkadaşlarıyla beraber tuzlu hamur yaptıklarını diğer kızların sevdiklerini gördüğünü kendisinin ise şimdiki eşini rüyasında gördüğünü belirtir.

Bu saydığımız ritüeller İlin ayın ahırını günü gerçekleşir. O gece insanların önemli saydıkları ve kutsadıkları gecedir.

Suya İğne Bırakma

Nevruz dan üç gün önce yapılan bu ritüel şöyle gerçekleşir. Bir tase su doldurulur ve hiç kullanılmamış iki iğnenin deliğine kağıt sarılır ve suya bırakılır. Suyun içine bırakılmadan önce bırakan kişi tarafından dilek tutulur. Suda olan iğneler eğer birbirine değerse genç kız yada oğlan sevdiğini bulur . eğer iğneler birbirini bulmazsa sevenlerin ayrılacağına inanılır.

Sütlaç (Süt Aşısı)

Nevruzdan bir gün önce yapılır ve nevruz gecesi yenilir. Sütlaç yapılırken içine para atılır ve kaselere boşaltılıp dağıtıldığında kasesinde parayı bulan kişinin devletli olacağına yılı bereketli geçireceğine inanılır.

Nevruz Günü

Nevruz günü ev toplanır temizlenir. Bu sayede kışın getirdiği dertlerden sıkıntılardan kurtulduğuna ve feraha çıkıldığına inanılır. Bugünden 1 gece önce yumurta haşlanır ve oldukça katı pişirilir. Azerilerin soğan kabuğuyla yumurtayı suda haşlayarak elde ettikleri kırmızı yumurta yerine onlar boyamamayı tercih eder ve nevruz günü yapılan yumurta üzerine tere yağ dökülerek yenir. Yumurtayı doğurganlığın yaşamın sembolü olarak görürler. Bu sebepten özellikle yumurta pişirirler yine aynı gün 7 alvin denilen 7 çeşit kuru yemiş alırlar. Meyvelerin kuru seçilmesi iklimle alakalı bir durumdur. Bu 7 çeşit alvini (levin) sıralayacak olursak fındık, fıstık, ceviz, kuru üzüm, kuru incir, leblebi, kuru kayısıdır. Bu 7 çeşit alvin çağırılan misafirlere ve sabah gelip yumurta ve meyve toplayan çocuklara verilir. Bu günün gecesinde durumu iyi olanlar âşık çağırırlar maniler türküler söyleyerek eğlenirler.

Bu mani ve türkülerden örnek verecek olursak;

Uyma hakkın nefsine emrine
Bırak zümrütten ağacın olsa
Altından da yaprak akıbet
Gözünü doyursun bir avuç toprak..

**

Bin atın alnı huygar olmazsa
Al avratın kıssasını felda olmasa
Yat kaya gölgesinde şahmar olmasa .. (şahmar :yılan)
İç kızıl inek sütünü zehir olmasa

Ateşin Yakılması

Nevruz gecesi yakılan ateş nevruz ateşi denir. Ateşin üstünden atlarken dilek tutulur ve ateşin kışın getirdiği derdi kederi sıkıntı ve hastalığı alıp götürceğine inanılır. Ateş çevresinde oyunlar oynanır halay çekilir kızlar oğlanlar birbirlerine türkü söyler ve halay çekerler.

Türkü ve maniler şöyledir.

Oğlan:

Mani maniye geldim
Kaymak yemeye geldim
Merhemim kaymak değil
Yarı görmeye geldim

Kız

A telli telli oğlan
Ay şirin dilli oğlan
Nenem sana kız vermez
Git para kazan oğlan..

Türkü

Aya bak yıldıza bak
Suya giden kıza bak,
Kız Allahın seversen başını kaldır bize bak.

Sonuç ve Değerlendirme

Merkez Çağlayan Köy'ün 'de yaptığımız araştırma sonucunda o köy sakinlerinin Nevruz'a bakış açılarını tespit etmiş bulunmaktayız. Yaptığımız araştırmaya göre Terkemeler Nevruz'u kışın bitişi baharın başlangıcı olarak görmektedirler. Ve bu sebeple Nevruz'a bir bayram niteliği kazandırmışlardır. Araştırmamıza göre Azerilerde kırmızıya boyanan yumurta onlarda boyanmamaktadır. İlin ayın ahırı dedikleri güne çok önem vermekte ve o gün Nevruz'un üç ritüelini de gerçekleştirmektedirler. Burdan yola çıkarak Türk Dünyasında nevrüz kutlamaları etrafında oluşan ritüeller ile geniş coğrafyanın hatta kuzey yarım küreye yayılan Türklerin takvimsel ritüellerini de bir örnek etrafında gözden geçirmiş olduk. Buna göre; Türk dünyasında Nevruz, ortak kültürel bir değer olarak önemli bir yere sahiptir. Türk halkları arasında ortak bir inanç ve heyecanla yüzlerce yıldır kutlanan Nevruz, Türk kültürüne özgü özellikleriyle büyük bir öneme sahiptir. İşte Nevruz'un Türk dünyasındaki önemine dair bazı noktalar:

Ortak Kültürel Bağ: Nevruz, Türk halkları arasında ortak bir kültürel bağ oluşturur. Farklı Türk toplulukları, aynı tarihî, kültürel ve dini köklere dayanan Nevruz geleneğini paylaşır. Bu da Türk dünyası içinde birlik ve dayanışmayı güçlendirir.

Baharın Kutlanması: Nevruz, baharın gelişini simgeler. Türk toplumlarında, doğanın canlanması, yeni başlangıçlar ve yenilenmeyle ilişkilendirilen bu döneme özel bir önem verilir. Baharın gelişi, umut, bereket ve bolluğun habercisi olarak kabul edilir.

Doğa Kültü: Türk kültüründe doğaya ve doğal döngülere büyük bir önem verilir. Nevruz, doğanın uyanışını ve canlanışını kutlayan bir bayramdır. Bu nedenle, Türk dünyasında Nevruz kutlamaları genellikle doğa ile iç içe gerçekleştirilir. Piknikler, açık havada yapılan etkinlikler ve doğal güzelliklerin ziyaret edilmesi gibi etkinlikler yaygındır.

Ortak Tarihi ve Mitolojik Kökenler: Nevruz, Türk halkları arasında ortak tarihî ve mitolojik kökenlere sahip olan bir bayramdır. Halk arasında Hızır ve İlyas'ın yeryüzünde bulunduğu inanılan Hıdırellez olarak adlandırılan gün de Nevruz kutlamaları içinde önemli bir yer tutar.

Kültürel Zenginlik: Türk dünyası, farklı etnik gruplar, diller ve kültürlerden oluşur. Nevruz, bu zenginlik içinde ortak bir kültürel değer olarak kabul edilir. Farklı Türk toplumlarının Nevruz kutlamalarında kendi özgün gelenek ve ritüellerini yaşatması, Türk kültürünün çeşitliliğini ve zenginliğini yansıtır.

Bu faktörler birleşerek, Türk dünyasında Nevruz'un önemini ve kutlamalarının yaygınlığını açıklar. Nevruz, Türk halklarının ortak kültürel kimliğini güçlendirir ve Türk kültürüne özgü bir bayram olarak değerini korur.

Kaynakça:

OĞUZ (M. Öcal), 1995, “*Türk Dünyasında Nevruz Kitapları*”, Milli Folklor, c.4, S.25,Ankara.

TURAN (Mustafa), 1998, “Tarihi Kaynaklar Işığında Nevruzun Menşei Meselesi”, Milli Folklor, Ankara

TEZCAN (Mahmut),1997, “*Türk Coşkusunun Simgesi Nevruz*”, Türk Dünyası, Ankara.

TEMREN (Belkıs), 1995, “*Bektaşî Geleneklerinde Nevruz Kutlamaları: Kırklar Bayramı*”, Folklor/ Edebiyat, sayı:3

NERİMANOĞLU (Kamil V.), 1995, “*Nevruz Geleneği ve Azerbaycan, Nevruz*”, Nevruz, Ankara

MURATOĞLU (Malik),1996, “*Nevruz ve Onun Özbek Halk edebiyatında Teren-nüm Edilişi*” Nevruz ve Renkler, Ankara

KUTLU (Mustafa), 1990, “*Nevruz*” Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c.VII, Dergah Yayınları, İstanbul

KUTLU (M. Muhtar), 2000, “*Anadolu’da Nevruz Kutlamalarının Ritüel Niteliği*”, Uluslar Arası

Nevruz Sempozyumu Bildirileri, Hagem Yayınları, Ankara

ÇOBANOĞLU (Özkul), 2000, “*Türk Dünyası Sosyo-Kültürel Bağlamında Nevruz Bayramının Yapısal ve İşlevsel Bakımlardan Halk Bilimsel Çözümlemesi*” Uluslar Arası Nevruz

Sempozyumu Bildirileri, HAGEM Yayınları, Ankara.

YEŞİL Yılmaz (2013); *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri Doğum Evlenme Ölüm Gelenekleri*, 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti, Grafiker Yay. Ankara.

YEŞİL Yılmaz (2014a) *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri Üzerine Tespitler, 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum*, C. 3, S. 9. S.117-136.

YEŞİL Yılmaz (2014b); *Salın Köyü’nde Mezarda Ateş Yakma Geleneği Üzerine Tespitler, Türk Kültürü*, cilt.7, sa.2, ss.133-138

YEŞİL Yılmaz (2016) *Aşık Şenliğin Şiirlerinde Geçiş Dönemleri*, 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum , C. 5, S. 14. s.199-206.

Kaynak Kişiler

Kaynak Kişi 1; 56 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 2; 55 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 3; 55 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 4; 50 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 5; 40 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 6; 54 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 7; 65 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Kaynak Kişi 8; 61 Yaşında Kars Çağlayan Köyü İlk Okul Mezunu

Extended Abstract:

Nevruz is a holiday that has an important place in Turkish culture. This holiday, which is celebrated with common beliefs and excitements in the Turkic world and Anatolia, is one of the common cultural values of the Turkic world. Nowruz is usually celebrated on March 21 and symbolizes the arrival of spring, renewal and the revival of nature. Nevruz has an important place in the Turkish world in terms of being a common cultural value and has been celebrated in the Turkic world and Anatolia with common beliefs, common excitements and features unique to Turkish culture for hundreds of years. In addition, the day of Hıdırellez, called the day of Hızır, is celebrated with the argument that Hızır and Ilyas met on earth on the day of Hızır. The day of Hıdırellez is celebrated as a day when it is believed that Hızır and Ilyas met on earth. Hıdırellez holds an important place in Turkish folk culture. This holiday, celebrated on May 6, is considered a day when wishes are made for the bringing of abundance, abundance, health and happiness. Among the rituals unique to Hıdırellez are lighting fires, writing Decrees and releasing them into the sky, dances, songs and traditional games.

The ram fold is a kind of seasonal holiday when male animals that have been separated from the herds in order to control the fledging time due to the fact that the young animals are not resistant to cold and hunger in winter are taken back to the herd. Aries fold is a ritual performed by societies engaged in animal husbandry in order to protect puppies that cannot withstand the cold and harsh conditions of winter. In this ritual, male animals that have been separated from the herds are taken back to the herd when the fledging season arrives. The coach floor emphasizes this period, which is considered an important element of animal husbandry, and the protection of animals. This ritual, which is usually performed in the spring months, has the quality of a kind of seasonal holiday.

As a result of the work we have done on the Villages of Çağlayan, we will try to present to you their rituals related to Nevruz, Hıdırellez and Coach floor.

As a result of the research we conducted in the central Çağlayan Village, we have determined the perspectives of the residents of that village on Nowruz. According to our research, the Terekemeler see Nowruz as the end of winter and the beginning of spring. And for this reason, they have given Nowruz the quality of a holiday. According to our research, eggs that are dyed red in Azerbaijanis are not dyed in them. The province attaches great importance to the day they call the stable of the moon and they perform all three rituals of Nowruz on that day. Starting from here, we have reviewed the rituals formed around nowruz celebrations in the Turkic World and the calendrical rituals of the Turks that have been broadcast to the northern hemisphere even over a wide geography around an example. Accordingly, Nevruz has an important place in the Turkish world as a common cultural value. Nevruz, which has been celebrated for hundreds of years with a common belief and excitement among the Turkish peoples, has a great importance with its characteristics unique to Turkish culture. Dec. Here are some points about the importance of Nevruz in the Turkish world:

Common Cultural Bond: Nevruz creates a common cultural bond between the Turkish peoples. Dec. Different Turkish communities share the Nevruz tradition, which is based on the same historical, cultural and religious roots. This strengthens unity and solidarity within the Turkic world.

Celebration of Spring: Nowruz symbolizes the arrival of spring. In Turkish societies, special importance is given to this period, which is associated with the revival of nature, new beginnings and renewal. The arrival of spring is considered a harbinger of hope, abundance and abundance.

Nature Cult: A great importance is given to nature and natural cycles in Turkish culture. Nowruz is a holiday that celebrates the awakening and revival of nature. For this reason, Nowruz celebrations in the Turkic world are usually held intertwined with nature. Activities such as picnics, outdoor activities and visiting natural beauties are common.

Common Historical and Mythological Origins: Nevruz is a holiday that has common historical and mythological origins among the Turkish peoples Dec. The day called Hıdırellez, which is popularly believed that Hızır and İlyas met on earth, also holds an important place in the Nowruz celebrations. Dec.

Cultural Richness: The Turkic world consists of different ethnic groups, languages and cultures. Nowruz is considered a common cultural value within this richness. The fact that different Turkish societies keep their own unique traditions and rituals alive during Nowruz celebrations reflects the diversity and richness of Turkish culture.

These factors combine to explain the importance of Nevruz and the prevalence of its celebrations in the Turkic world. Nevruz strengthens the common cultural identity of the Turkish peoples and preserves its value as a holiday unique to Turkish culture.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.